

Själva existensen är ett mysterium och en källa till ständig förundran, skriver debattörerna.

FOTO: SPENSER SEMBRAT

Vetenskaps skepsis får allt större fäste i samhället

SLUTREPLIK. Själva existensen är ett mysterium och en källa till ständig förundran, inte något som vetenskapen förklarar, skriver debattörerna.

Den debatt vi startade med anledning av SVT:s intervju med Björn Ranelid har genererat ett antal artiklar. De visar dels på relevansen i de frågor vi lyfte, dels på den spretighet som finns i tolkningar och förståelse.

Johan Kärnbo undrar vad vi egentligen menar när vi antyder att Ranelids påstående om att Big Bang bara är en tro och inte en absolut sanning kan vara problematiskt. All vetenskap är ju tro, skriver han, och hänvisar till Yuval Noah Hararis bok *Sapiens* för att styrka detta. Harari driver tesen att vi alla tror på "irrationella myter", och Kärnbo låter förstå att också vetenskapliga teorier – som Big Bang och evolutionsteori – är sådana myter.

Lyckligtvis är dessa invändningar lätta att besvara. Vi menar förstås att Ranelids påstående strikt talat är korrekt: vetenskapen förser oss inte med absoluta sanningar, utan med mer eller mindre väl underbyggda teorier om verkligheten, teorier som dessutom alltid kan revideras i ljuset av ny kunskap. Ingen som håller på med vetenskap skulle hävda något annat.

PROBLEMET ÄR NÄR denna insikt leder till den drastiska slutsatsen att vetenskapliga teorier "bara är

tro". Vad är fel med det, undrar Kärnbo? För det första att sådana svepande påståenden bortser från att vissa vetenskapliga teorier – trosföreställningar – faktiskt bygger på mycket god evidens och är starkt underbyggda både teoretiskt och empiriskt.

För det andra befinner vi oss i en situation där vetenskaps skepsis och kunskapsförakt får allt större fäste i samhället. Detta relativiserande av vetenskaplig kunskap gagnar ingen. Det var därför vi såg behov av att klargöra vad Big Bang-teorin faktiskt säger och inte säger, och att framhålla att den har mycket starkt vetenskapligt stöd (vilket alltså inte är detsamma som att det är en absolut sanning).

KRISTER RENARD HÄLLER i sin artikel med om att det är viktigt att göra en tydlig distinktion mellan vad som är vetenskapliga och vad som är filosofiska utsagor. Det var just här som vi uppfattade att Ranelid satte fingret på något viktigt, nämligen den filosofiska frågan om varför något – ett universum – över huvud taget existerar. Själva existensen är ett mysterium och en källa till ständig förundran, inte något som vetenskapen förklarar, och definitivt inte den kosmologiska standardmodellen.

Renard lyfter också fram vikten av att göra en åtskillnad mellan naturvetenskap som kunskaps-

metod och naturalism som ett grundantagande om världens beskaffenhet. Det här förtjänar att klargöras ytterligare: naturvetenskapen arbetar utifrån principen om metodologisk naturalism, det vill säga arbetshypotesen att det man undersöker kan beskrivas och förklaras med uteslutande inomvärldsliga principer.

Som vi påpekade kan god vetenskap bedrivas inom ramen för många olika världsbilder, vilket historien och den samtida vetenskapen tydligt visar. Men att naturvetenskapen är framgångsrik är i sig inte ett bevis på att det filosofiska metodantagandet kan omvandlas till en absolut princip om världens grundläggande beskaffenhet, det vill säga en ontologisk naturalism. Tyvärr är den

filosofiska medvetenheten hos naturvetenskapliga forskare och i utbildningsväsendet alltför ofta begränsad vad gäller dessa frågor.

MATS HYLANDER HAR därför en poäng när han menar att vetenskapen inte bara delger fakta, som om den kunde verka i en helt neutral sfär, utan den verkar inom ramen för världsbilder och givna kulturella förutsättningar. Däremot ger han återigen prov på svårigheten att hålla isär begreppen: Evolutionsteorin försöker lika lite som Big Bang-teorin ge en förklaring på tillvarons eller livets uppkomst. Och "slumpen" betyder i vetenskapliga sammanhang kort sagt det som är omöjligt för oss att förutse.

Slump i världen innebär inte detsamma som ett totalt kaos. Slump i kombination med lagar/ordning kan i stället vara en fruktbar väg för självförnyande skapelse. Lagar ger ordning och struktur, medan slump kan tillåta ett ordnat utforskande av nya möjligheter. Därmed finns inte en nödvändig motsättning mellan slumpen och en skapande intelligens.

Slumpmässiga mutationer är förvisso en del av evolutionsteorin, men det betyder inte att hela processen är en slump, och frågan om huruvida det finns någon plan bakom det hela framstår som en fråga öppen för tolkning – i

själva verket har evolutionsteoretiker diskuterat den ända sedan Darwin. Teistisk evolution är en möjlig tolkning, som exempelvis genetikern Francis Collins bejakar, vilken Ranelid också nämnde i den ursprungliga intervjun.

SLUTLIGEN BELYSER debatten också indirekt något annat: frånvaron av de som egentligen närmast berörs. Inga företrädare för mediala eller vetenskapliga institutioner har deltagit i debatten. Det var "bara" en kristet orienterad dagstidning som var intresserad. Det är ett beklagligt ointresse som bara främjar den okunskap och polarisering som vi ville belysa och motverka.

ANDREAS NORDLANDER, docent i religionsvetenskap och teologi, Göteborgs universitet; tidskriften NOD
MARTIN SAHLÉN, docent i astronomi, Uppsala universitet
PATRIK ADLARSON, docent i fysik, Uppsala universitet
GRAHAM BUDD, professor i evolutionär paleobiologi, Uppsala universitet
ULF JONSSON, professor i religionsfilosofi, Newmaninstitutet; tidskriften Signum
PEKKA MELLERGÅRD, docent i neurokirurgi; tidskriften NOD
MORTEN SAGER, docent i vetenskapsteori, Göteborgs universitet; tidskriften NOD
PELIN SAHLÉN, docent i medicinsk genetik, KTH

Samtliga undertecknare ingår i det akademiska nätverket "Nordic Network on Science, Theology and Worldviews".

” Slutligen belyser debatten också indirekt något annat: frånvaron av de som egentligen närmast berörs. Inga företrädare för mediala eller vetenskapliga institutioner har deltagit i debatten.